

ISSN 1999-4214 (print)
ISSN 2957-5095 (online)

ЕУРАЗИЯ ГУМАНИТАРЛЫҚ ИНСТИТУТЫНЫҢ

ХАБАРШЫСЫ

ВЕСТНИК

ЕВРАЗИЙСКОГО
ГУМАНИТАРНОГО
ИНСТИТУТА

BULLETIN

OF THE EURASIAN HUMANITIES
INSTITUTE

№3/2022

Жылына 4 рет шығады
2001 ж. шыға бастаған

Выходит 4 раза в год
Начал издаваться с 2001 г.

Published 4 times a year
Began to be published in 2001

Астана, 2022

Бас редактор **Дауренбекова Л.Н.**
Еуразия гуманитарлық институтының доценті, филология ғылымдарының кандидаты,
Астана, Қазақстан

Жауапты редактор **Алимбаев А.Е.**
Еуразия гуманитарлық институтының доценті, философия докторы (PhD)
Астана, Қазақстан

Редакция алқасы

Аймұхамбет Ж.Ә.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Астана, Қазақстан
Ақтаева К.	филология ғылымдарының докторы, профессор, А. Мицкевич атындағы Польша университеті, Познань, Польша
Әбсадық А.А.	филология ғылымдарының докторы, профессор, А. Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай, Қазақстан
Бредихин С.Н.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Солтүстік Кавказ федералды университеті, Ставрополь, РФ
Гайнуллина Ф.А.	филология ғылымдарының кандидаты, доцент Ә. Бөкейхан атындағы университеті, Семей, Қазақстан
Ермекова Т.Н.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан
Есиркепова К.Қ.	филология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, А. Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай, Қазақстан
Жүсіпов Н.Қ.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Торайғыров университеті, Павлодар, Қазақстан
Курбанова М.М.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Алишер Навои атындағы Ташкент мемлекеттік өзбек тілі мен әдебиеті университеті, Ташкент, Өзбекстан
Қамзабек Д.	ҚР ҰҒА академигі, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Астана, Қазақстан
Құрышжан Ә.	филология ғылымдарының кандидаты, профессор, Ханкук шетелтану университеті, Сеул, Оңтүстік Корея
Онер М.	философия докторы (PhD), профессор, Эгей университеті, Измир, Туркия
Пименова М.В.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Шет ел тілдері институты, Санкт-Петербург, РФ
Сайфулина Ф.С.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Қазан федералды университеті, Қазан, Татарстан, РФ

Редакцияның мекенжайы: 010009, Астана қ., Жұмбаев даңғ., 4
Телефон/факс: (7172) 561 933; E-mail: eagi.vestnik@gmail.com, Сайт: ojs.egi.kz

Еуразия гуманитарлық институтының Хабаршысы.

Меншіктенуші: «Еуразия гуманитарлық институты»

Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі Ақпарат комитетінде қайта есепке қойылды. Тіркеу № KZ92VPY00046970 17.03.2022

Басуға 17.10.2022ж. қол қойылды. Пішімі 60*84 1\8. Қағаз офсеттік Кәлемі.

БТ. Таралымы 200 дана. Бағасы келісім бойынша. Тапсырыс № 89

«Ақтаев У.Е.» баспасында басылып шықты

© Еуразия гуманитарлық институты

Главный редактор **Дауренбекова Л.Н.**
Кандидат филологических наук, доцент Евразийского гуманитарного института,
Астана, Казахстан

Ответственный редактор **Алимбаев А.Е.**
Доктор философии (PhD), доцент Евразийского гуманитарного института,
Астана, Казахстан

Редакционная коллегия

Аймухамбет Ж.А.	доктор филологических наук, профессор, ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан
Актаева К.	доктор филологических наук, профессор, университет имени Адама Мицкевича, Познань, Польша
Абсадық А.А.	доктор филологических наук, профессор, Костанайский региональный университет имени А. Байтурсынова, Костанай, Казахстан
Бредихин С.Н.	доктор филологических наук, профессор, Северо-Кавказский федеральный университет, Ставрополь, РФ
Гайнуллина Ф.А.	кандидат филологических наук, доцент университет имени А. Бокейхана, Семей, Казахстан
Ермекова Т.Н.	доктор филологических наук, профессор, Казахский национальный женский педагогический университет, Алматы, Казахстан
Есиркенова К.К.	кандидат филологических наук, профессор, Костанайский региональный университет имени А. Байтурсынова, Костанай, Казахстан
Жусипов Н.К.	доктор филологических наук, профессор, Торайгыров университет, Павлодар, Казахстан
Курбанова М.М.	доктор филологических наук, профессор, Ташкентский государственный университет узбекского языка и литературы имени Алишера Навои, Ташкент, Узбекистан
Камзабек Д.	академик НАН РК, доктор филологических наук, профессор, ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан
Курышжан А.	кандидат филологических наук, профессор, Университет иностранных языков Ханкук, Сеул, Южная Корея
Онер М.	доктор философии (PhD), профессор, Эгейский университет, Измир, Турция
Пименова М.В.	доктор филологических наук, профессор, Институт иностранных языков, Санкт-Петербург, РФ
Сайфулина Ф.С.	доктор филологических наук, профессор, Казанский федеральный университет, Казань, Татарстан, РФ

Адрес редакции: 010009, г. Астана, пр. Жумабаева, 4
Телефон/факс: (7172) 561 933; E-mail: eagi.vestnik@gmail.com, Сайт: ojs.egi.kz

Вестник Евразийского гуманитарного института.
Собственник: «Евразийский гуманитарный институт».
Министерством информации и общественного развития Республики Казахстан Комитет информации постановлено на
переучет № KZ92VPY00046970 17.03.2022
Подписано в печать 17.10.2022ж. Формат 60*84 1\8. Бум.
Типограф. Тираж 200. Цена согласовано. Заказ № 89
Напечатано в издательстве «У.Е. Актаева»

Chief Editor Daurenbekova L.N.

*Candidate of Philological Science, Associate Professor of the Eurasian Humanities Institute,
Astana, Kazakhstan*

Editor-in-Chief Alimbayev A.E.

*Doctor of Philosophy (PhD), Associate Professor of the Eurasian Humanities Institute,
Astana, Kazakhstan*

Editorial Board

- Aimuhambet Zh.A.** Doctor of Philological Sciences, Professor, L.N. Gumilyov ENU, Astana, Kazakhstan
- Aktayeva K.** Doctor of Philological Sciences, Professor, Poznan Adam Mitskevich University, Poznan, Poland
- Absadyk A.A.** Doctor of Philological Sciences, Professor, Kostanay Regional University named after A.Baitursynov, Kostanay, Kazakhstan
- Bredikhin S.N.** Doctor of Philological Sciences, Professor, North-Caucasus Federal University, Stavropol, RF
- Гайнуллина Ф.А.** Candidate of Philological Sciences, Associate Professor Alikhan Bokeikhan University, Semey, Kazakhstan
- Yermekova T.N.** Doctor of Philological Sciences, Professor, Kaz. National Women's Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan
- Yesirkepova K.K.** Candidate of Philological Sciences, Professor, Kostanay Regional University named after A.Baitursynov, Kostanay, Kazakhstan
- Zhusipov N.K.** Doctor of Philological Sciences, Professor, Toraighyrov University, Pavlodar, Kazakhstan
- Kurbanova M.M.** Doctor of Philological Sciences, Professor, Tashkent State University of the Uzbek Language and Literature named after Alisher Navoyi, Tashkent, Uzbekistan
- Kamzabek D.** Academician of NAS RK, Doctor of Philological Sciences, Professor, L.N. Gumilyov ENU, Astana, Kazakhstan
- Kuryshzhan A.** Candidate of Philological Sciences, Professor, Hankuk University of Foreign Studies Seoul Korea
- Oner M.** Doctor of Philological (PhD), Professor, Aegean University, Izmir, Turkey
- Pimenova M.V.** Doctor of Philological Sciences, Professor, Foreign Languages Institute, St-Petersburg, RF
- Seifullina F.S.** Doctor of Philological Sciences, Professor, Kazan Federal University, Kazan, Tatarstan, RF

*Editorial address: 010009, Astana., 4, Prospect
Zhumabayev Tel/Fax: (7172) 561 933; E-mail:
eagi.vestnik@gmail.com, Caïm: ojs.egi.kz*

Bulletin of the Eurasian Humanities Institute.

Owner: «Eurasian Humanities Institute».

The Ministry of Information and Public Development of the Republic of Kazakhstan Information Committee decided to re-register No.KZ92VPY00046970 17.03.2022

Signed for printing 17.10.2022 Format 60 * 84 1 \ 8. Paper.

Printing house Circulation 200. Price agreed. Order No. 89

Printed in the publishing house of «U.E. Aktaev»

©Eurasian Humanities Institute

МАЗМҰНЫ-СОДЕРЖАНИЕ-CONTENTS

ТІЛ БІЛІМІ – ЯЗЫКОЗНАНИЕ – LINGUISTICS

ӘБДИМӘУЛЕН Г.А., ҚОҚЫШЕВА Н.М.	«Тіл-мәдениет-қоғам» үштігіндегі әйел концептінің тілдік сипаты (қазақ-ағылшын паремиологиялық бірліктері негізінде).....	7
БЕКЕНОВА Г.Ш.	Ономастикадағы номинациялық сипат.....	16
ЕРМЕКОВА Т.Н., ЖАҢАБАЕВА Н.А.	Қызға қатысты этнографизмдердің танымдық сипаты.....	25
ИМАНБЕРДИЕВА С.Қ.	Ұлы жібек жолындағы прецедентті топонимдер.....	40
КУРМАНОВА Б. Ж., УТЕГЕНОВА А., ИСЛАМГАЛИЕВА В.Ж.	О формах существования казахского и русского языков в языковой ситуации Актюбинской области.....	50
ҚҰСАЙЫНОВА Ж.А., СӘМЕНОВА С.Н.	«Болжау», «жорамалдау» модальді реңктерінің синтаксистегі көрінісі.....	62
САРЕКЕНОВА Қ.Қ.	Абай Құнанбайұлы шығармалары бойынша ғылым-білімге қол жеткізудің жолдары.....	70
ТЕЛҒОЖАЕВА Қ.С., ҚОСЫМОВА Г.С.	Абай әлемін бағалаудағы эмоциялық бірліктер.....	79
ШАДҚАМ З., ТҮЯҚБАЕВ Ө.О., СҰЛТАНБЕК К.Б.	«Дастұр ал-‘иләж» трактатындағы халық емшілігі – медициналық антропология көзқарасымен.....	89
КҮРКЕБАЕВ К.Қ.	Көне түркі жазба ескерткіш мәтіндерінің транскрипциясы мен аудармаларындағы сәйкессіздіктер.....	101

ӘДЕБИЕТТАНУ – ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ – LITERATURE STUDIES

АЙМҰХАМБЕТ Ж.Ә., МИРАЗОВА М.Н., АЛИМБАЕВ А.Е.	Әпсаналардағы «қасиетті су» туралы мотивтердің поэтологиясы.....	113
АБИЛХАМИТҚЫЗЫ Р.	Ақын Ұ.Есдәулет өлеңдеріндегі дыбыстық қайталаулар.....	124
АМАНГАЗЫКЫЗЫ М., ОРАЗБЕК М.С., СЕКЕЙ Ж.	Абай как архетип поэта.....	134
ГАЛЫМЖАНОВ Б.Г.	Юнус Эмре және Мәшһүр Жүсіп шығармашылығының үндестігі.....	144
NURGALI K.R., SIRYACHENKO V.V.	Chekhov's principles of artistic organization in the creative work of G. Musrepov.....	153
МУСАБЕКОВА С.Е., АЙМҰХАМБЕТ Ж.Ә., МИРЗАХМЕТОВ А.А.	Көркем шығарма құрылымындағы түс көру мистикалық мотив ретінде.....	163

МУСИНОВА Г.С., ТУЛЕБАЕВА К.Т.	Драмалық шығармалардағы Семей қасіретінің көрінісі.....	175
ТОҚСАМБАЕВА А.О.	Қазіргі қазақ прозасының көркемдік ерекшелігі.....	188

**ТІЛ ЖӘНЕ ӘДЕБИЕТТІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ – МЕТОДИКА
ПРЕПОДАВАНИЯ ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ – METHODOLOGY OF
TEACHING LANGUAGE AND LITERATURE**

ШАҚАМАН Ы.Б.	А.Байтұрсынұлының тіл білімдік зерттеулерінің әдіснамалық негізі.....	197
ҚҰРМАМБАЕВА Қ.С.	Көркем шығармаларды оқытуда белсенді оқу әдістерін қолданудың ғылыми-әдістемелік негізі.....	204

К.С. КУРМАМБАЕВА

Семей қаласының Шәкәрім атындағы университеті Семей, Қазақстан
(e-mail: karlygash.kurmambayeva@mail.ru)

КӨРКЕМ ШЫҒАРМАЛАРДЫ ОҚЫТУДА БЕЛСЕНДІ ОҚУ ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУДЫҢ ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗІ

Аңдатпа. Қазіргі жаһандану жағдайындағы мәдениетаралық байланыстар, оқыту үдерісіндегі инновациялық әдістер және білім мазмұнының интеграциялануы оқу пәндерінің тұлға дамытушылық әлеуетін айқындай отырып, пәндерді оқытудың әдістемесіне үлкен жүк артады. Аталған мақалада белсенді оқу әдістерін қолдана отырып көркем шығармаларды оқыту жолдарының ғылыми-әдістемелік негізі қарастырылатындықтан оқытушы мен білім алушының өзара субъектілік іс-әрекеттері басшылыққа алынады. Оқырмандық қабілетті шыңдай түсу және білім алушылардың көркем шығарманы оқуға деген қызығушылығын арттыру мақсатында қазақ әдебиеті бағдарламасында төл әдебиетіміздің дәуір тынысын бейнелеген ең таңдаулы шығармалары сұрыпталып енгізілген. Мұнда оқып-үйренуге қажетті шығармалардың екі түрі ұсынылады. Біріншісі – хрестоматиялық мәнге ие болған шығармалар. Екінші түрі – сыныптан тыс оқу тізімі ретінде берілетін шығармалар. Бірақ, білім алушыларды онымен ғана шектеп қоймай, тәрбиелік, білімдік мәні зор жаңа туындыларды сұрыптап ұсынуына оқытушының еркі бар. Демек, пән оқытушысы – білім алушылардың көркемдік талғамы мен оқырмандық қабілетін дамыту үшін күнделікті сабақ барысында да сыныптан тыс оқуға бағыт беруі, үздіксіз басшылық жасауы, оны жүзеге асырудың әдіс-тәсілдерін қарастыруы, оған кең өрісті жоспар жасауы тиіс. Мұнда білім алушылардың көркем шығарманы оқуын бірте-бірте ұлғайта беру, жүйелі дамыта оқу, қарапайымнан күрделіге қарай сатылап көшу ұстанымдарын басшылыққа ала отырып, білім алушылардың бағдарлама бойынша алатын әдеби-мәдени білімдерін бір жүйеге түсіріп, әрі қарай тереңдетуді, оқырмандық қабілетті дамыту көзделеді. Сондықтан мақалада әдебиет сабақтарында көркем шығармаларды оқытудың әдістемелік деңгейіне назар аударылады және оқыту барысында білім алушылардың оқырмандық қабілетін дамыту мәселесі жан-жақты қарастырылады.

Түйін сөздер: қазақ әдебиетін оқыту әдістемесі, көркем шығармаларды оқыту, белсенді оқу әдісі, оқырмандық қабілет, оқу құралдары.

Кіріспе. Оқу пәндерінің жетекші критерийлерінің бірі – оның білім мазмұнының тәрбиелік, өнегелік мәні болса, қазақ әдебиетінің білім мазмұнының негізгі құрамдас бөлігі болып саналатын көркем шығармалар білім алушылардың дүниетанымын, өмірге деген көзқарасын қалыптастырудың, өзін-өзі жүзеге асыруының құралы ретінде көрініс табады. Білім алушының әдеби білім негіздерін меңгеруі оның оқу әрекетіндегі субъектілік қызметімен байланысты екендігі қазақ тілі мен әдебиетін оқыту әдістемесінің көшбасшысы болған А. Байтұрсынұлының «оқудың негізі – баланың өз бетінше білім алуы» [1] деген пікірімен сабақтастырып жатса, М. Жұмабаев «баланы сұлу әдебиетпен етене жақын таныстыруға» ерекше мән берген. Бұл айтылған пікірлерді қазақ әдебиетін оқытуда оқырмандық қабілеттерді дамытудың негізі бастамасы деп түйіндеуге болады. Өйткені, өз бетінше білім алу, көркем шығармамен жақын танысу білім алушының бойындағы барлық қабілеттіліктердің дамуына ықпал етеді [2].

Әдістеме және зерттеу әдістері. Оқырмандық қабілет – философиялық, психологиялық, педагогикалық және әлеуметтік ұғым дейтін болсақ, онда бұл ұғымды біліктілік, құзыреттілік, сауаттылық, қызығушылық тұрғысында қарастырған еңбектер бар. Көркем шығарманы оқу мәселесіне арналған зерттеулерде оқырмандық қабілетті қалыптастыруға ықпал ететін оқу әрекеттері ТМД ғалымдарының еңбектерінде әр қырынан қарастырылып келген. Мәселен, кітап оқу үдеріс ретінде (В.Ф. Асмус [3], Г.Г. Граник [4], Г.И. Шукина [5], И.В. Мовнар [6], О.В. Соболева [7] және т.б.); оқырмандардың жанрлық және тақырыптық үлгідегі қалаулары (Н.В. Беляева [8], Н.А. Сметанникова [9], және т.б.); оқырман құзіреттілігін қалыптастыру мәселесімен (Е.Л. Гончарова [10]), В.Г. Маранцман [11], Л.А. Шейман [12], М.Х. Манликова [13] және Т.Қ. Жұмажанова [14] сыныптан тыс оқу арқылы кітап оқуға дағдыландыру, оқырманның қазақ әдебиеті туындыларына қызығушылығын қалыптастыруды А. Тамаев [15], К.Г. Нұрахметова [16] оқушылардың оқырмандық қызығушылығын қалыптастыру және тәрбиелеуді зерттеді.

Зерттеу бағытына байланысты психологиялық-педагогикалық және әдістемелік әдебиеттерді талдау әдістері қолданылды.

Талқылау мен бақылау. Қазақ әдебиетінен берілетін білім мазмұнын меңгертуде оқыту технологияларының ұтымды қолданылуы пәнді нәтижелі оқытуға ықпал етеді. Көркем шығармаларды ұлттық құндылық, мәдени мұра және тарихи көркем шежіре ретінде танытуда, әдеби туындылардың эстетикалық әрі танымдық мәнін ашуда қазіргі қолданыстағы озық технологиялардың ең тиімді үлгілерін пайдалану қарастырылады. Ол үшін алдымен технология ұғымының мәнін ашып алу қажеттілігі туындайды.

«Технология» – гректің *techne* – өнер, шеберлік, біліктілік, *logos* – оқу сөздерінен шыққан. Технологияға В. Дальдың сөздігінде: «белгілі бір маңызды әрекетте, өнерде, шеберлікте мақсатқа жету үшін қолданылатын әдіс» деп анықтама берілсе, қазіргі батыс әлеуметтану сөздігінде: «белгілі әрекетте, өнерде, шеберлікте қолданылатын әдіс-тәсілдердің жиынтығы» деп көрсетілген. Педагог-ғалым В.М. Шепель: «Технология – белгілі заттың бейнесін өзгерту үшін қолданылатын өнер, біліктілік, әдіс-тәсілдер», – дейді. И.Г. Зайнышев: «белгілі затты, тұлғаны сапалы өзгертуде қолданылатын білім мен әдіс-тәсілдер жүйесі» деген анықтамасын ұсынады. Е.И. Холостов болса, технологияны «белгілі шығармашылықтан сапалы нәтиже алу үшін қолданылатын әрекеттер жиынтығы» деп санайды. Ал Р.В. Овчарова оған «адамның әрекетін, біліктілігін, тәжірибесін еңбекке қажетті заттарды, әлеуметтік шындықты сапалы өзгертуге бағытталған әрекеттер жүйесі» деп қарауды ұсынады. Ресейлік ғалымдардың ішінде осы технологияның мәнін біршама анығырақ айтқан М.М. Левина: «Педагогикалық технология – оқыту тәсілдері мен тәрбие құралдарын, оқытудың түрлерін жинақтап, арнайы біріктірудің жолдарын анықтайтын психологиялық-педагогикалық жүйелерінің бірлігі, сондықтан да ол – педагогикалық үдерістің құралы болып саналады», дейді. В.П. Беспалько педагогикалық технологияны «оқу үдерісін жүзеге асырудың мазмұндық техникасы» деп санаса, И.П. Волков «жоспарланған оқыту нәтижелерінің жетістіктері үдерісінің сипаттамасы», – деп бағалайды. В.М. Монахов педтехнологияға «оқушы мен мұғалімге қолайлы жағдай туғызатын оқу үдерісін жобалау, ұйымдастыру және өткізу бойынша бірлескен педагогикалық әрекеттердің жан-жақты ойластырылған моделі» деген анықтама береді.

Қазақстандық ғалымдардың пікірінше: «Технология – әдістемелік жүйе мен сәйкес дидактикалық үрдістер кешенінің тәжірибиеде жүзеге асырылатын жобасы, ал педагогикалық жағдаяттарға сай қолданылатын әдістер, тәсілдер оның құрамды бөлігі болып табылады». Бүгінгі оқу үдерісінде қолданылып жүрген педагогикалық технология бағыттары ізгілік, дамытушылық, жеке қарым-қатынастарға негізделген.

Ал, бұл технологиялардың дидактикалық негіздеріне: белгілі бір мақсатқа байланысты проблемалық оқыту, оқушыларды қабілеті мен мүмкіндіктерін ескеру, оқу қызметін саралап басқару, оқу үдерісін демократиялық жолмен ұйымдастыруды айтуға болады деп есептейміз.

Педагогикалық технологияның басты ерекшелігі оқу үдерісінің қойылған мақсатқа жетуге кепілдік беретіндігінде. Педагогикалық әдебиеттерде «педагогикалық технология» ұғымы үш бағытта қолданылатындығын байқадық:

- 1) жалпы педагогикалық деңгей – белгілі бір аймақтағы, оқу орнындағы білім беру үдерісін сипаттайды;
- 2) жеке пәндік-әдістемелік деңгей – жеке пән әдістемесі ретінде қолданылады;
- 3) элементтік (бөлімді) модельді деңгей – оқу-тәрбие үдерісінің жекелеген бөлігінің технологиясы ретінде қарастырған.

Педагогикалық технологияны білім беру саласында пайдаланудың әдіс-тәсілдері, шарттары, дидактикалық-әдістемелік негіздері туралы Қазақстандық ғалымдар Ш.Т. Таубаева, С. Лактионова, Ж.А. Қараев, С.Б. Нұрмағамбетова, Н.А. Оразахынова, Е. Жұматаева, С.А. Муликова, Ж.Ы. Сардарова, Н.А. Асанов, С.А. Нурпеисова, А. Саипов, С.А. Көшімбетова, Д.М. Джусубалиева, Ә.Е. Әбеуов, Б.К. Тульбасова, Қ. Қабдықайырұлы, А.К. Мыңбаева, К.З. Халықова, т.б. ғалымдардың зерттеу жұмыстарында педагогикалық технологиялардың жалпы ерекшеліктері, ғылыми дәйектілігі туралы құнды пікірлер мен нақты ұсыныстар айтқан. Сөйтіп, педагогикалық технологиялар білім сапасын арттырудың маңызды шарты ретінде бүгінгі қоғамдық-әлеуметтік сұранымға сай жетілдіріліп отырылуы тиіс. Бұл орайда оқытуда қоғам мен оқушы мүддесін қатар қамтитын, мұғалім шеберлігін шыңдайтын, оның нәтижелі жұмыс жүргізуіне оң әсерін тигізетін технологиялардың көбеюі мұғалімнің таңдау мүмкіндігін кеңейтіп отыр. Ол оқу үдерісіндегі кездейсоқтық пен жүйесіздіктен арылуға, оқу материалын тиісті деңгейде меңгеруге, оқушы білімін объективті бағалауға жол ашады. Мектептегі оқытудың негізгі формасы сабақ болса, жоғары мектепте оқытуды ұйымдастырудың формасына дәріс, семинар, лабораториялық сабақтар жатады. Сонымен қатар, оқытуды ұйымдастыру ойын, дебат, дөңгелек үстел, конференция т.б. түрінде жүзеге асырылады. Мысалы, дәріс: мәселелік, бағдарламалық, екеуара, кеңес беру дәрісі т.б. түрде болады.

Білім алушылардың өз мүдделерінің қызығушылығынан туындайтындықтан бүгінгі оқыту үдерісінде конструктивті білім кең қолданыс тапқан. Конструктивті білім беру үшін оған сай оқыту әдіс-тәсілдерін қолдану қажет. Бүгінгі оқытушы дәстүрлі оқытуды сақтай отырып, соны әдістемелер арқылы білім беруді мақсат тұтады. Бұл ретте интербелсенді оқу және интербелсенді оқыту әдістері алға шығады. Интербелсенді оқыту – өзара әрекеттесу, үйрену мен үйрету арқылы білімді меңгертуге және нақты нәтиже алуға бағытталған оқыту әдістемесі. Интербелсенді оқыту оқытушы мен білім алушының оңтайлы, тиімді қарым – қатынасына негізделіп, үйренуші мен үйренушілердің өзара әрекеттесуіне құрылады [17].

Ал интербелсенді оқып-үйренуде білім алушылар төмендегідей білім, білік, машықтарға үйреніп, дағдыланады:

- дүниетанымдық тұрғыдан терең ойлану, жеке қабілеттерді дамыту;
- өз идеялары мен әрекеттерін талдау және оларға баға беру;
- ақпаратты өздігімен түсініп, ішінен қажеттісін таңдап алу;
- ақпаратты жан-жақты талдау;
- өздігімен жаңа түсінік пен білім құрастыру;
- оқу барысында жеке басының құндылықтары мен сенімдерін қалыптастырып, белсенді өмірлік көзқарас ұстану;
- пікірталастарға қатысып, өз ойы мен пікірін дәлелдеу;

- басқа да балама пікірлерді ескеру;
- шешім қабылдау және қиын мәселелерді шешу;
- ұжымдық ортақ жұмысқа жұмыла білу;
- басқалармен тиімді қарым-қатынас құру, өзара әрекеттесу.

Бұл әдісте оқытудың нәтижелілігі ізденіс, шығармашылық түріндегі білім алушы әрекеттерін жүзеге асырады. Интербелсенді оқыту барысында білім алушылар белсенділік танытуға, өз ойларын дұрыс жеткізе білуге, өз көзқарасын дәлелдеуге, пікірталас жүргізуге, өзге пікірді сыйлауға, онымен санасуға үйренеді. Мұндай сабақтарда бір ғана дұрыс жауап болмайды, өйткені басты мәселе дұрыс жауапты табуда емес, керісінше сол жауапқа әртүрлі жолдар арқылы келу, үйренушінің жеке тәжірибесіне негізделген іздену.

Интерактивті оқыту технологиясын оқытушылар білім алушылардың білімі мен деңгейіне, қабілетіне байланысты түрлендіріп қолдана алады. Білім алушылар жұптасып та, топ болып та жұмыс істей алады. Ең бастысы, оқытушы жақсы ұйымдастырушы бола білуі керек. Аталған технологияда білім алушы мен білім алушы немесе білім алушы мен оқытушы үнемі сұқбаттасып отырады. Бұл білім алушылардың тілін дамытуға, логикалық ойлау қабілетін жетілдіруге, танымын кеңейтуге септігін тигізеді. Білім алушылардың тілдік дағдысын жетілдіруге мүмкіндік береді.

Әдіскер-ғалымдар интерактивті оқыту технологиясын танымдық әрекетті ұйымдастыруға ықпал етеді деп есептейді. Себебі, интерактивті оқыту технологиясы білім алушыны өздігінен ізденуге, өзінің жетіспей жатқан жақтарын жетілдіруге, қатесін зерделеуге итермелейді. Білім алушылардың барлығы өздері білетін, ойлайтын нәрселері туралы ойлауға, оны қарай дамытуға мүмкіндік алады. Интерактивті оқыту технологиясында білім алушы жаңа білімді үздіксіз жетілдіріп отырады.

Мысалы, ойбөліс білім алушы ізденісіне жол ашады. Білім алушы оқытушының түсіндіргені мен айтқанын ғана меңгеріп қоймай, оқытушымен тікелей пікірталасқа түсіп үйренеді. Пікірталасты сауал, сұрақ, мәселені талдау, талқылау, т.б. тәсілдер арқылы іске асыруға болады. Пікірталас тақырыптары әр түрлі көзқарасты қамтып, бірыңғай пікірге келмеген мәселелерді қамтуы тиіс. Білім алушы белсенді рөл атқарушы емес, жетекші позицияға ие болады. Ол әлемді тануға, белгісіздікті анықтауға ұмтылады. Берілген мәселенің жауабын іздеп, шешімін табуға тырысады. Әр мәселе туралы пікір, көзқарастарды талдау арқылы салыстыра білуге, өзіне баға беруге, сын айтуға, көзқарасын білдіруге, пікірін нақтылап, өз сөзімен айта білуге дағдыланады. Білім алушы мен оқытушының арасында тығыз байланыс орнайды. Дебат білім алушы өз бетімен ізденуге, топ алдында еркін пікір айтуға, тілін дамытуға көмектеседі. Интерактивті оқыту технологиясы бойынша орындалатын тапсырмалар білім алушылардың пікірін іркілмей айтуын, өз ойын дәлелді түрде жеткізе білуін, шығармашылық белсенділігінің жоғары болуын, өзіндік көзқарасын білдіруін, сөйлеу мәдениетінің жоғары болуын, қажетті материалды ұтымды, дәлелді қолдануын қажет етеді.

Қазақ әдебиетін интербелсенді оқыту төмендегідей жұмыс түрлері арқылы жүзеге асырылады:

- ұжымдық, топтық, жұптық бірлескен жұмыстар;
- дара, жеке және бірлескен зерттеу жұмыстары;
- рөлдік және іскерлік ойындар;
- ой-талқы, пікірталас, пікірсайыстар, дебат;
- ақпарат көздерімен жұмыс жасау (интернет, құжаттар т.б.);
- ізденісті шығармашылық жұмыстар;
- тақырыптық тұсаукесерлер;
- семинар, тренингтер;

– интервью, сауалнама, кері байланыстар.

Интербелсенді оқыту бірлескен жұмысқа негізделетіндіктен білім алушылардың креативті ойлау, мобильді шешім қабылдау, өзінің де өзгенің де жұмысын дұрыс бағалай алуына мүмкіндік беріліп, нәтижелі жұмысқа жағдай жасалуы керек. Оны әлбетте оқытушы ұйымдастырады. Оқытуды ұйымдастыру мен оқуға үйрету оқытушы қызметімен байланысты. Оқытушы үйретеді, білімді жеткізеді, оқытуды ұйымдастырады, үйренуге жағдай жасайды. Алайда, қазіргі оқытуда білім алушы өзі оқиды, білімді ізденеді, үйренеді, қолданады. Сондықтан интербелсенді оқуда білім алушының өзіндік әрекеттері бірінші кезекте тұрады.

Нәтижелер. Білім алушылардың оқырмандық қабілеттерін, әдеби қабылдауын бірнеше бағытта дамыту керек. Білімдік үрдісте білім алушыларға оқу материалдарын меңгеруде олардың бойындағы психикалық құбылыстарға қозғау салынып, оқытушы көздеген түпкі нәтижеге қарай бағытталады. Сабақта білім алушылардың бойындағы жеке бір қабілеті дербес алып дамытылмайды керісінше олардың қабілет қырлары оқытылып-үйретіліп отырған оқу материалын меңгерту сұранысына, қажеттілігіне қарай, қатар дамытылады.

Әдебиет сабақтарының негізгі мақсаты шығармашыл тұлға қалыптастыру. Білім алушылардың танымдық қабілетінің өзі бірнеше құрамдас бөліктерден тұрады:

- оқып-үйренген білімді жинақтай білу;
- білімді түрлендіру;
- оқушы жадын нығайта түсетін шығармашылық қабілет;
- алынған білімді жұмсай білетін зияткерлік қабілет.

Танымдық қабілетті анықтайтын осы танымдық әрекеттердің қай-қайсысы болса да көркем шығарманы оқып-үйрену үстінде алма-кезек қолданысқа түсіп отырады. Аталған танымдық үрдістердің ішіндегі білім алушылардың оқырмандық қабілеттерін дамытуға айрықша ықпал ететіні, оған орталық өзек болатыны – шығармашылық қабілет.

Жалпы білім алушылардың оқырмандық қабілеттерін дамыту көркем шығарманы сыныптағы әдебиет сабақтарында оқып-үйренуден бастап сыныптан тыс сабақтар арқылы жалғасын табатын өте күрделі кешендік үрдіс. Солай бола тұра білім алушылардың оқырмандық қабілетін дамытудың негізгі нысаны – олардың көркем мәтінді меңгеруі болғандықтан, шығарма мәтінімен тікелей, бетпе-бет жұмыс жүргізу ғана шығармашылыққа баулудың бірден-бір жолы. Білім алушылардың шығармашылық қабілеті шығармашылық тапсырмаларды дұрыс таңдап орындай білу арқылы жүзеге асырылады. Сондықтан да негізгі топтағы Білім алушыларды бақылау тобының деңгейіне көтерудің шығармашылық тапсырмалар негізінде тиімді нәтижеге жеткізу мүмкіндігі жоғары болды.

Қорытынды. Қазіргі таңда білім берудегі негізгі мақсат жан-жақты қалыптасқан рухани жетілген, заманауи білімді толық меңгерген тұлға қалыптастырудағы алдымен қолға алынатын мәселе білім алушылардың адами болмысын, ішкі рухани әлемін қалыптастыру болып табылады. Аталған мәселе әдебиет пәнін сапалы оқыту ісімен сабақтасып, пәнді оқытуға көп міндеттер жүктеледі. Себебі, ғылым мен технологияның ілгерілеуі, ақпарат көздерінің молаюы, білім беру жүйесінің жаңартылуы, мультимедиялық оқыту түрлерінің көбеюі оқытушының алдына көптеген жауапкершілік жүктейді. Әдебиет пәнін оқыту оқытушыдан жан-жақты жауапкершілікті, дайындықты қажет етеді. Сабақты түрлендіріп, әдіс-тәсілді үнемі жетілдіріп отыру – білім алушының үлгерімін, танымын жақсартып, қызығушылығын арттырады. Білім алушыға білім бере отырып, оның еркіндігін, белсенділігін қалыптастыру, өз бетінше шешім қабылдауға дағдыландыру қазіргі оқытудың басты талабы болып табылады. Білім алушының сыни тұрғыда ойлауын дамыту оның

танымдық белсенділігін, сабаққа қызығушылығын аттыруға ықпал етеді.

Қазақ әдебиеті пәнінің білім алушыларды тәрбиелеу мен дамытудағы рөлі аса ауқымды. Міндетті оқытылатын әдеби білім мазмұнымен ғана шектелмей, сонымен бірге қосымша әдеби шығармаларды өздігінен оқуға дағдыландыру білім алушылардың нәтижелі білім алуының барлық мүмкіндіктерін көрсетпек. Оқытушы білім алушының ізденісіне жол ашуға түрткі болатындай әдіс-тәсілдерді тандап алуы қажет. Жүйелі жүргізілген сапалы оқыту барысында білім алушылар шығармашылық бағытта ізденіске түсіп, берілген тақырыптарға ойтолғау, пікірнама, сыни мақала, т.б. жаза білуге үйренеді.

Көркем шығармаларды оқытуда білім алушылардың оқырмандық қабілетін дамыту әдеби білім берудің маңызды міндеттерінің бірі деуге болады. Қазақ әдебиеті сабақтарында көркем шығармаларды оқыту білім алушылардың білімдері мен дағдыларын, қабілеттерін, сонымен қатар мәтінді талдай білу және ұғыну біліктіліктерін меңгерумен қатар олардың көркемдік талғамын тәрбиелеуге және оқырмандық қабілетін дамытуға мүмкіндік береді деп санаймыз.

Осы ретте төмендегідей қорытынды жасауға болады:

1. Білім алушылардың кітап оқуға деген қызығушылығын дамыту мәселесінің арнайы зерттеу нысаны ретінде тандап алынуы тақырыптың өзектілігін, қазіргі заманауи әлеуметтік сұраныстарға сәйкестігін дәлелдейді.

2. Біздің зерттеу жұмысымызда белсенді оқу әдістерін пайдалана отырып көркем шығармаларды оқыту әдістемесі қарастырылатындықтан оқытушы мен білім алушының өзара субъектілік іс-әрекеттері басшылыққа алынды.

3. Әдебиет сабақтарында оқырмандық қабілетті дамыту оқушының жас ерекшеліктеріне, көркем шығарманың ішкі табиғатына, оқырмандық және өмірлік жинақтаған тәжірибесіне сай үздіксіз оқып-үйрену, оған машықтану арқылы ғана жүзеге асатын күрделі үдеріс. Білім алушы көркем шығармамен неғұрлым жақсырақ кезінде танысып үйренсе, оның оқырмандық қабілеті де, шығарманы қабылдауы да соғұрлым ерте қалыптасатындығын, әрі терең, әрі тиянақты дамитындығын зерттеуші-ғалымдар дәлелдеген. Осы тұрғыдан келгенде, оқырмандық қабілетті дамыту үшін зерттеу жұмысында мектептің барлық сатыларындағы сабақтастық ұстанымы сақталып, оқушылардың көркем әдебиетке деген қызығушылықтарын бірте-бірте дамытудың рөлі анықталды.

Зерттеу жұмысымыздың нәтижелері бойынша жасалған қорытынды бойынша төмендегідей ұсыныс жасауға болады:

1) Білім алушылардың оқырмандық қабілетін дамыту үшін әдебиет сабақтарында көркем шығармаларды оқыту әдістемесі бойынша оқыту формаларын түрлендіріп, технологияларды жетілдіру қажет.

2) Оқытушы білім алушылардың оқырмандық қызығушылық танытатын көркем туындылар бойынша презентациялар жасауы, сұхбат-конференциялар өткізуі керек, сонда білім алушыларда жаңа кітаптар, тақырыбы тың туындылар туралы ақпарат көбейеді, сөйтіп оқырмандық қабілетті дамытуға мүмкіндік туады.

3) Кітап оқуға қызығушылықты оятатын конференция, пікірталастарды ұйымдастыруда білім алушының өзіне ерік беру қажет, ол оқытушы нұсқауымен емес, өзінің жүрек қалауымен болуы, оқитын көркем шығармасын өзі тандауы тиіс. Оқытушы тек жетекші, бағыт беруші рөлін атқаруы қажет.

Әдебиеттер

1. Байтұрсынов А. Шығармалары. – Алматы: Жазушы, 1989. – 320 б.
2. Жұмабаев М. Педагогика (баланы тәрбия қылу жолдары). – Алматы: Рауан, 1992. – 112 б.

3. Асмус В.Р. Чтение как труд: вопросы теории и истории эстетики. – М., 1968. – 311 с.
4. Граник Г.Г. Моделирование проблемного метода обучения средствами программированного пособия // О путях повышения эффективности обучения русскому языку в средней школе: сб. статей. – М., 1972. – 90 с.
5. Щукина Г.И. Педагогические проблемы формирования познавательных интересов учащихся. – М.: Педагогика, 1988. – 113 с.
6. Мовнар И.В. Активизация читательского опыта старшеклассников на уроках по творчеству Н.М. Рубцова в 11 классе: дис. канд. пед. наук: 13.00.02. – М., 2004. – 96 с.
7. Соболева О.В. Человек понимающий: формирование начинающего читателя. – Курск: Изд-во КГУ, 2009. – 123 с.
8. Беляева Н.В. Жанр: методическая литература, программы, каталоги. – М.: Просвещение, 2013. – С. 86-91.
9. Сметанникова Н.Н. Ведущие зарубежные теории чтения XX века и их воплощение в методологии и методиках обучения // Чтение. XXI век: коллективная монография / науч. ред.-сост. В. Я. Аскарлова. – Челябинск: Челяб. гос. акад. культуры и искусств, 2014. – С. 210-215.
10. Гончарова Е.Л. Ранние этапы читательского развития: к теории вопроса // Дефектология. – 2007. – №1. – 75 с.
11. Маранцман В.Г. Анализ литературного произведения и читательское восприятие школьников. – Л., 1974. – 131 с.
12. Шейман Л.А. Методическое руководство к учебному комплексу по русской литературе для X класса киргизской школы: пособие для учителя. – Бишкек: Мектеп, 1991. – 152 с.
13. Манликова М.Х. Ассоциативный словарь русской этнокультуроведческой лексики. – Фрунзе: Мектеп, 1989. – С. 96-99.
14. Жұмажанова Т.Қ. Әдебиетке байланысты жүргізілетін сыныптан тыс жұмыстардың ғылыми-әдістемелік негіздері. – Алматы, 1995. – 75 б.
15. Тамаев А. Әдебиет сабақтарында жоғары класс оқушыларының оқырмандық қызығушылығын қалыптастыру: пед. ғыл. канд. дис. – Алматы, 1995. – Б. 170-174.
16. Нурахметова К.Н. Формирование и воспитание читательских интересов учащихся 4-8 классов: дис. канд.пед. наук. – Алма-Ата, 1986. – 152 с.
17. Әлімов А. Интербелсенді әдістемені ЖОО-да қолдану мәселелері: оқу құралы. – Алматы, 2013. – 448 б.

Қ.С. КУРМАМБАЕВА

Университет имени Шакарима города Семей, Семей, Казахстан

НАУЧНО-МЕТОДИЧЕСКАЯ ОСНОВА ПРИМЕНЕНИЯ МЕТОДОВ АКТИВНОГО ЧТЕНИЯ ПРИ ОБУЧЕНИИ ХУДОЖЕСТВЕННЫМ ПРОИЗВЕДЕНИЯМ

Аннотация. Межкультурные связи, инновационные методы в процессе обучения и интеграция содержания образования в условиях современной глобализации делают большую нагрузку на методику преподавания дисциплин, определяя личностно-развивающий потенциал учебных дисциплин. В связи с тем, что в данной статье рассматривается научно-методическая основа применения методов активного чтения при обучении художественным произведениям, мы будем основываться на субъектных взаимодействиях преподавателя и обучающегося. В целях повышения читательских способностей и повышения интереса обучающихся к чтению художественных произведений в программе казахской литературы отобраны и включены лучшие произведения казахской литературы, отражающие дыхание эпохи. Здесь предлагается два вида произведений, необходимых для изучения. Во-первых, произведения, которые имеют хрестоматийное значение. Во-вторых, произведения, которые указаны в списке внеклассного чтения. По желанию преподавателя обучающиеся не только не

ограничиваются данными художественными текстами, но и стремятся находить новые произведения, имеющие воспитательное, образовательное значение. Следовательно, для развития художественного вкуса и читательских способностей обучающихся преподаватель-предметник должен направлять, непрерывно руководить внеклассным чтением и в ходе ежедневных занятий рассматривать методы и приемы реализации, составлять широкополосный план. Здесь предусматривается постепенное расширение, системное развитие чтения художественного произведения обучающимися, поэтапный переход от простого к сложному, систематизация и дальнейшее углубление литературно-культурных знаний, получаемых обучающимися по программе, развитие читательских способностей. В статье уделяется внимание методическому уровню обучения художественным произведениям на уроках литературы и всесторонне рассматривается проблема развития читательских способностей обучающихся в процессе обучения.

Ключевые слова: методика преподавания казахской литературы, обучение художественным произведениям, метод активного чтения, читательские способности, учебные пособия.

K.S. KURMAMBAYEVA

Shakarim University, Semey, Kazakhstan

SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL BASIS FOR THE USE OF ACTIVE READING METHODS IN TEACHING FICTION

Annotation. Intercultural relations, innovative methods in the teaching process and the integration of the content of education in the context of modern globalization place a great burden on the methodology of teaching disciplines, determining the personal development potential of academic disciplines. Due to the fact that this article deals with the scientific and methodological basis for the use of active reading methods in teaching fiction, we will be rely on based on the subjective interactions of the teacher and the student. In order to increase the reading abilities and increase the interest of students in reading works of fiction, the best works of Kazakh literature reflecting the breath of the era have been selected and included in the program of Kazakh literature. Here we offer two types of works necessary for studying. Firstly, works that have a textbook meaning. Secondly, the works that are listed in the extracurricular reading list. But at the request of the teacher, students are not only limited to these artistic texts, but also encouraged to find new works that have upbringing and educational significance. Consequently, for the development of the artistic taste and reading abilities of students, a subject teacher should direct, continuously direct extracurricular reading and during daily classes, consider methods and techniques for its implementation, and make a broadband plan. It provides for the gradual expansion, systematic development of reading a work of fiction by students, a gradual transition from simple to complex, systematization and further deepening of literary and cultural knowledge obtained by students under the program, the development of reading abilities. Therefore, the author pays attention to the methodological level of teaching fiction in literature lessons and comprehensively examines the problem of developing the reading abilities of students in the teaching process.

Keywords: the methodology of teaching Kazakh literature, teaching works of fiction, the method of active reading, reading abilities, textbooks.

References

1. Baitürsynov A. *Şyğarmalary*. – Almaty: Jazuşy, 1989. – 320 b.
2. Jūmabaev M. *Pedagogika (balany tärbia qyly joldary)*. – Almaty: Rauan, 1992. – 112 b.

3. Asmus V.R. Chtenie kak trud: voprosy teorii i istorii estetiki. – M., 1968. – 311 s.
4. Granik G.G. Modelirovanie problemnogo metoda obuchenia sredstvami programirovannogo posobia // O putäh povыshenia effektivnosti obuchenia ruskomu iazyku v srednei škole: sb. statei. – M., 1972. – 90 s.
5. Şukina G.İ. Pedagogicheskie problemy formirovania poznavatelnyh interesov uchaşihsä. – M.: Pedagogika, 1988. – 113 s.
6. Movnar İ.V. Aktivizasia chitatelskogo opyta starşeklassnikov na urokah po tvorčestvu N.M. Rubsova v 11 klase: dis. kand. ped. nauk: 13.00.02. – M., 2004. – 96 s.
7. Soboleva O.V. Chelovek ponimaiuşi: formirovanie nachinaiuşego chitatelä. – Kursk: İzd-vo KGU, 2009. – 123 s.
8. Beläeva N.V. Janr: metodicheskaia literatura, programy, katalogi. – M.: Prosveşenie, 2013. – S. 86-91.
9. Smetannikova N.N. Veduşie zarubejnye teorii chtenia HH veka i ih voploşenie v metodologii i metodikah obuchenia // Chtenie. XXI vek: kolektivnaia monografia / nauch. red.-sost. V. İa. Askarova. – Cheläbinsk: Cheläb. gos. akad. kültury i iskustv, 2014. – S. 210-215.
10. Goncharova E.L. Rannie etapy chitatelskogo razvitia: k teorii voprosa // Defektologia. – 2007. – №1. – 75 s.
11. Maransman V.G. Analiz literaturnogo proizvedenia i chitatelskoe vospriatie şkölnikov. – L., 1974. – 131 s.
12. Şeiman L.A. Metodicheskoe rukovodstvo k uchebnomu kompleksu po ruskoj literature dlä X klasa kirgizskoi şkoly: posobie dlä uchitelä. – Bişkek: Mektep, 1991. – 152 s.
13. Manlikova M.H. Asosiativnyi slovär ruskoj etnokülturovedcheskoj leksiki. – Frunze: Mektep, 1989. – S. 96-99.
14. Jūmajanova T.Q. Ädibietke bailanysty jürgüziletin synyptan tys jūmystardyñ ğylymi-ädistemelik negızderi. – Almaty, 1995. – 75 b.
15. Tamaev A. Ädibiet sabaqtarynda joĝary klas oquşylarynyñ oqyrmandyq qyzyĝuşylyĝyn qalyptastyru: ped. ğyl. kand. dis. – Almaty, 1995. – B. 170-174.
16. Nurahmetova K.N. Formirovanie i vospitanie chitatelskih interesov uchaşihsä 4-8 klasov: dis. kand. ped. nauk. – Alma-Ata, 1986. – 152 s.
17. Älimov A. İnterbelsendi ädistemeni JOO-da qoldanu mäseleleri: oqu qūraly. – Almaty, 2013. – 448 b.

Авторлар жайлы мәлімет:

Қурмамбаева Карлығаш Солтанбекқызы – филология ғылымдарының кандидаты, Семей қаласының Шәкәрім атындағы университетінің аға оқытушысы, Семей, Қазақстан.

Қурмамбаева Карлығаш Солтанбековна – кандидат филологических наук, старший преподаватель университета имени Шакарима города Семей, Семей, Казахстан.

Kurmambayeva Karlygash Soltanbekovna – Candidate of Philology Sciences, Senior Lecturer, Shakarim University, Semey, Kazakhstan.